

RAFEL NADAL

Is wraak ooit gerechtvaardigd?

MOEDER BAND

ROMAN

Ook verschenen van Rafel Nadal bij Xander Uitgevers
De vloek van de Palmisano's (2016)

Rafel Nadal

Moederband

Vertaald door Pieter Lamberts

Uitgegeven door Xander Uitgevers BV
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel: *La Senyora Stendhal*
Oorspronkelijke uitgever: Columna Edicions
Vertaling: Pieter Lamberts
Omslagontwerp: Studio Marlies Visser
Omslagbeeld: Mas Grafica
Auteursfoto: Agustí Carbonell
Zetwerk: ZetSpiegel, Best

Copyright © 2017 Rafel Nadal i Farreras
By agreement with Pontas Literary & Film Agency
Copyright © 2017 voor de Nederlandse taal:
Xander Uitgevers BV, Amsterdam

Eerste druk 2017

ISBN 978 94 0160 801 5 | NUR 302

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te traceren. Mocht u desondanks menen rechten te kunnen uitoefenen, dan kunt u contact opnemen met de uitgever. Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Jordi, Rubèn en Raquel

Deed ik het misschien om aan de mensheid woorden te geven, herinneringen, om meer mogelijkheden te hebben te voorkomen dat de geschiedenis met zijn onverbiddelijke neiging tot geweld zich herhaalt? Of was het misschien alleen om een spoor achter te laten van de beproeving die ik moest doormaken op een leeftijd waarop iemand die jong is doorgaans alleen in boeken de dood en het kwaad ontdekt?

Elie Wiesel, voorwoord bij *Nacht*.

Girona, 1990

Ik was het antiquariaat alleen maar binnengegaan om voor de regen te schuilen, en ik kwam eruit met een schat.

Boven de oude binnenstad van Girona was een wolkbreek losgebarsten. De dakgoten konden het water niet aan en het viel in stromen neer op de Carrer de la Força, die vanaf de Placeta de l'Institut Vell wel op een rivier leek. Mijn regenjas droop en mijn schoenen waren drijfnat. Ik keek wanhopig om me heen, maar ik kon geen balkon of huisingang ontdekken waar ik kon schuilen. Toen ik ten slotte de Força oprende, plonsde ik met mijn voeten in een enkeldiepe plas water – de nattigheid drong door mijn sokken heen.

Een bliksemflits verlichtte de kathedraal en vlak erna weergalmdde de hele oude binnenstad. Het begon harder te regenen. Ik rende door tot bovenaan de Força en vond ineens een schuilplek: de ingang van Cortés' antiquariaat. Ik schudde mijn hoofd en mijn lijf als een hond die net uit het water is gekomen en ik duwde de deur open.

In de winkel ontving me hels geschreeuw. Twee Japanse

vrouwen, een heel oud grootmoedertje en een piepjonge meid, stampten met hun voeten en klaptten in hun handen tussen stapels boeken en oude kranten, en ze bleven maar lachen. Ze sprongen, ze dansten, ze schreeuwden, ze stikten van het lachen, ze omhelsden elkaar en begonnen het riedeltje opnieuw, waren door het dollen heen. De boekhandelaar had niet eens gemerkt dat ik was binnengekomen. Hij lachte ook, klapte de Japanse vrouwen toe, die rood waren aangelopen en eruitzagen alsof ze bijna een toeval kregen.

Niemand had op mij gelet en ik sloop discreet naar de hoek met de oude ansichtkaarten. Ik maakte mezelf onzichtbaar achter de dozen die de boekhandelaar op onderwerp en plaats had geordend. Ik nam de foto's en prentbriefkaarten door, maar ik bekeek ze niet, ik keek er eigenlijk niet eens naar, want ik bleef maar op de Japanse vrouwen letten. De twee vrouwen huilden van blijdschap en omhelsden elkaar opnieuw, geëmotioneerd. De scène ging nog een hele poos zo door. Ten slotte stopte de boekhandelaar ze een enveloppe toe, terwijl hij diep boog, waarschijnlijk om de overhandiging iets plechtigs mee te geven. De vrouwen betaalden en omhelsden hem, voor ze de straat op gingen, de regen in. Mijn verbijstering groeide: ik had nog nooit een Japanse op zo'n natuurlijke manier een onbekende zien omhelzen. Cortés begeleidde ze naar de deur en zwaaide ze uit, totdat ze in de Força verdwenen, onder twee rode paraplu's.

De man kwam de winkel weer binnen, had binnenpretjes en schudde zijn hoofd, alsof hij het nog niet kon geloven. Hij ging zitten en begon de ansichtkaarten te verzamelen die over de toonbank verspreid lagen. Ineens sprong hij van verbazing op en viel bijna van zijn kruk. Hij had me net ontdekt achter de dozen met oude prentbriefkaarten.

‘Verdomme, Luc, ben je al lang hier? Ik heb je niet zien binnenkomen.’

‘Lang genoeg om die scène met de Japanse vrouwen te zien. Wat was er eigenlijk aan de hand?’

De twee Japanse toeristen, grootmoeder en kleindochter, waren binnengekomen om tussen de oude ansichtkaarten te snuffelen. Het was een ritueel dat ze al jarenlang opvoerden. Altijd wanneer ze reisden, besteedden ze uren aan het zoeken naar oude ansichtkaarten van Japan, in de hoop een bepaalde foto van hun stad, Nagasaki, te vinden, die was weggevaagd door een van de twee atoombommen die de Amerikanen aan het einde van de Tweede Wereldoorlog hadden afgeworpen. Ze hadden zonder succes de antiquariaten van de halve wereld afgezocht, totdat ze die middag, op de meest onverwachte plek van de planeet, uiteindelijk de prentbriefkaart ontdekten waarvan ze droomden. Ze konden het gewoon niet geloven!

In feite hadden ze een onwaarschijnlijke kavel van vijf zwart-wit ansichtkaarten gevonden: allemaal hetzelfde, onbeschreven, gloednieuw. Daarop was een brede boulevard in Nagasaki te zien en de façades van twee flatgebouwen, precies zoals ze in de jaren twintig waren, lang voor de oorlog. Aan de onderkant van de foto, rechts van het eerste gebouw, was duidelijk een poort te zien waardoor karren konden binnenrijden, en een grote stoffen luifel die de kratten met fruit en groente van een grote kruidenierszaak tegen zon en regen beschermde. Het was de zaak van de familie van de vrouwen die net de boekwinkel hadden verlaten. Precies voor de kruidenierswinkel waren twee mensen te zien die hand in hand voor de camera poseerden: een vrouw van middelbare leeftijd en een klein meisje, haar dochter,

de Japanse grootmoeder, die die middag gek van vreugde had staan lachen in het antiquariaat in de Joodse wijk van Girona. De luifel en de winkel op de ansichtkaarten overschreden de grenzen van het eerste flatgebouw en bestreken de gehele begane grond van het aangrenzende gebouw. De explosie van de atoombom op 9 augustus 1945 had de twee gebouwen met de grond gelijk gemaakt, en die ongelijke begane grond was voor altijd verdwenen. Zonder bouwtekeningen of foto's van de oorspronkelijke gebouwen had de familie nooit kunnen aantonen dat zij de eigenaar was en had haar rechten verloren. De ansichtkaart die ze in Girona hadden ontdekt, gaf hun de hoop terug. Vijf-enveertig jaar na die verschrikkelijke explosie zou dit het eerste bewijs zijn dat de familie van de winkeliers het eigendomsrecht kon claimen van de plek die machtige burens hadden ingepikt bij de wederopbouw van de stad.

Hoe die vijf prentbriefkaarten van de Japanse stad in Catalonië waren terechtgekomen, was een raadsel. En ook dat die twee vrouwen uitgerekend de boekhandel van Cortés waren binnengegaan, die een paar maanden eerder die kavel, ogenschijnlijk van weinig waarde, had gevonden bij de boedelruiming van een deftig appartement van een Franse familie, die in de Eixample in Barcelona woonde.

De opwinding van het verhaal dat de boekhandelaar me net had verteld spoorde me aan om opnieuw aandachtig de dozen met oude ansichtkaarten door te nemen. Voor mijn verzameling legde ik een paar foto's van kustdorpen opzij, uit het begin van de twintigste eeuw, allebei met een bloeiende agave op de voorgrond, en overal hottentotvijgen. En een fotoserie in zwart-wit van vrouwen die op straat kurken sorteerden, voor fabrieken in de Baix Empordà en

de Selva. Vervolgens ontdekte ik een ansichtkaart met een vergezicht van mijn dorp, aan de voet van de Guilleries, met op de achtergrond de besneeuwde toppen van de Pyreneeën. Ten slotte opende ik een doos vol prentbriefkaarten met wegen. Ik nam foto's door van berg- en kustwegen, van wegen die als rivieren door dalen slingerden en andere die kaarsrecht door de grote vlakten van het land liepen, van geasfalteerde hoofdverkeerswegen en van paden van aangestampte aarde, met keien of vulkanisch gesteente, van eideloze rechte stukken tussen maisvelden, en van verborgen bochten, die opklommen naar passen in het hooggebergte.

En ineens ontdekte ik de weg met de bomen. Het was een heel duidelijke foto, in zwart-wit. Het was onmiskenbaar die weg. Op de voorgrond bevond zich de rechte rij platanen, die door de bosjes liep. Verderop de afslag naar het dorp, het bevoeiingskanaal, de afgelegen poel en tussen eiken en steeneiken de eerste bochten die naar de bergen kronkelden. Ik gilte van blijdschap en Cortés schrok op.

‘Wat is er?’

‘Deze boekhandel is door een engel aangeraakt,’ verklaarde ik heel ernstig.

Ik rekende de ansichtkaarten af en ging naar buiten. Ik was de boekhandel alleen maar binnengegaan om er te schuilen en ik ging opgewonden weer naar buiten omdat ik aan mevrouw Stendhal maar wat graag de ontdekte schat wilde laten zien. Ik besloot om voor ik naar huis ging eerst de flat aan de Plaça de Sant Agustí aan te doen.

Het bleef maar plenzen. Ik stopte de envelop met de ansichtkaarten in de binnenzak van mijn regenjas en rende de straat af, zonder me iets van de stortbui aan te trekken. Er was niemand te zien. De toeristen waren verdwenen en de

inwoners van Girona, gewend aan overstromingen, hadden zich thuis gebarricadeerd en keken vanachter hun ramen somber naar de regen. Bij de trappen van het Oude Postkantoor maakte de stroom die vanaf de Força naar beneden kwam plaats voor grote watervallen en ik voelde weer het vocht in mijn schoenen. Zonder te stoppen liet ik Quatre Cantons achter me, en stak de rivier over via de Sant Agustíbrug. De wind voerde de regen mee, die me van opzij striemde. Het water in de Onyar schampte de erkers van de huizen. Ik ging ten slotte schuilen onder de arcade van het plein, achterin, achter de laatste boog, en ontdekte twee rode paraplu's, die net werden dichtgevouwen in een groep toeristen die in een bus stapte.

Het was schemerig in restaurant Stendhal. Een ober die achter de bar glazen droogde zei me dat mevrouw Stendhal was weggegaan om Maria te bezoeken in haar flat aan de Plaça de Sant Pere. Ik rende de trap op en ik ging de woning binnen. Mevrouw Stendhal had de gordijnen van de woonkamer opengelaten, en de rolgordijnen waren opgetrokken. Het schouwspel van de regen boven de oude binnenstad, aan de overkant van de rivier, was spectaculair. Ik stond te popelen om de ansichtkaart nauwkeuriger te bekijken, pakte mijn leesbril op de schrijftafel en ging met mijn rug naar de regen toe zitten, die woedend de terrassen en daken van de middeleeuwse stad geselde. Ik haalde de prentbriefkaart van de weg met de bomen tevoorschijn en legde die onder de lamp van de kleine tafel die mevrouw Stendhal gebruikte om te lezen. Ik bekeek de foto van de weg aandachtig en werd nostalgisch toen ik het witte huisje ontdekte. Het was precies zoals ik het me herinnerde, omgeven door bomen, rechts van de rij platanen, die leidde naar de voet van de

bergen, voorbij de afslag naar het dorp. Je kon duidelijk de rozenstruiken bij de ingang zien, gescheiden door het grindpad dat naar de weg leidde. Achter het huis bevonden zich de put en de reusachtige kersenboom, die de moestuin domineerde. De foto moest ergens in september zijn gemaakt, want de bomen verloren hun blaadjes al. Aan de voet van de platanen, aan weerskanten van de weg, lag een laag droge bladeren.

I

Het huis aan de weg
met de bomen

I

In het dorp waren er twee mannen die Gods wet uitvoerden: Sabater en Ros. Antònio Sabater en Pere Ros, de twee grootgrondbezitters in de streek, bezaten samen de helft van de grond, waren om de beurt burgemeester, zetten de wetten naar hun hand en verzekerden zich van de controle over het dorp. Alleen zij twee bevloeiden hun velden en bosjes dankzij het recht om water te gebruiken uit het kanaal dat de waterkrachtcentrale van de familie Ribot voedde. De enige die ze in rijkdom overtrof was Isidre Ribot, maar die woonde in de stad en interesseerde zich amper voor wat er in het dorp gebeurde. Dus deden Sabater en Ros waar ze zin in hadden. En als ze geweten hadden dat grootvader water stal, dan hadden ze zijn bomen omgehakt en zouden ze hem hebben laten opsluiten. Maar grootvader was niet bang voor ze. Wanneer hij zag dat zijn populieren door droogte blad verloren, sloop hij 's nachts naar het kanaal en leidde water om naar zijn kleine bosje.

Die zomer van 1942 was het uitzonderlijk droog en warm geweest. Elke middag keken we naar de hemel en smeekten we om de onweersbuien van eind augustus, die maar niet kwamen. Al onze smeekbeden waren tevergeefs.

‘Als het nu niet regent, dan zien we tot na het dorpsfeest geen enkele paddenstoel,’ had grootvader verklaard met die stelligheid die hij bij alles gebruikte. Later, ’s nachts, was hij weggegaan en was pas bij het krieken van de dag teruggekomen.

Hij ging al drie nachten achtereen weg. In de slaapkamer die we deelden deed ik net of ik sliep, maar wanneer ik de keukendeur hoorde dichtslaan, die op de moestuin uitkwam, ging ik voor het raam staan en zag ik hem naar de bomen lopen, in de richting van het kanaal.

Zoals altijd had grootvader gelijk. Op zondag hadden we het dorpsfeest gevierd zonder zelfs ook maar één paddenstoel voor bij de gebraden kip. Die was op het laatste moment bij Xapo gekocht, om de illusie in stand te houden dat er iets te vieren viel, en kwam dat jaar in de pan met veel knoflookbollen, veel lente-uitjes, veel wortels, veel tomaten. Het was de tweede zondag van oktober, goed drie weken geleden was de school begonnen en ik was blij met die zomer, die maar niet voorbij leek te gaan.

Het was het eerste jaar sinds de dood van mijn moeder dat ik niet naar het internaat ging, en op de dorpschool voelde ik me absoluut geen vreemde eend in de bijt. Integendeel. Dani bracht me er elke ochtend op de motor heen, die hij onderdeel na onderdeel had gerepareerd, wanneer er in de werkplaats geen werk was. Op weg naar het dorp greep ik hem bij zijn middel vast, en als het waaide drukte ik mijn neus in zijn zwartleren jas. Wanneer we aankwa-

men, stak ik kwiek als een hoentje het schoolplein over, me ervan bewust dat iedereen naar me keek.

De ontvangst op school had niet beter kunnen zijn. De maand oktober was nog niet voorbij, of ik was al de aanvoerder van de groep geworden. Maar ik maakte mezelf niets wijs. Ik wist heel goed dat ze me de eer gaven om aanvoerder te zijn omdat ik op de motor kwam en omdat hij me bracht. De herinnering aan Dani was op school nooit vervaagd, en zijn faam was maar blijven groeien sinds hij ze verrast had door de school eraan te geven en een baantje te nemen bij de monteur in de werkplaats in het dorp. Dus eigenlijk was de jongen die op Dani's motor kwam de baas op school.

Elke ochtend volgden we dezelfde routine en kon ik voor het eerst sinds mijn moeder was gestorven, op die vervloekte laatste oorlogsdag, gelukkig opstaan. Gezeten op de oude keukenbank wachtte ik tot ik Dani naar beneden zag komen in zijn zwartleren jas en met zijn Duitse motorhelm op, die hij op een zaterdag op de markt had gekocht, in de stad. Dan ontbeten we samen, hij met een glas wijn en brood met tomaat en spek, ik met warme melk en geroosterd brood met jam. Die september, we wachtten op de regen die maar niet kwam, hadden we bramenjam gemaakt en jam van meloen met watermeloen. Mevrouw Stendhal, Dani's moeder, redderde in de keuken. De mannen die altijd kwamen zeiden tegen haar: 'Annie, jou zien we nog eens achter het fornuis van een eethuis in de stad.'

'Voor jullie er erg in hebben, heb ik voor haar een zaak opgezet,' antwoordde Dani.

Hij sprak altijd met een zelfverzekerdheid die me had doen vergeten dat mijn moeder er niet meer was.

Ik voelde me ook thuis door die lekkere geur van Dani's moeder, die ik elke ochtend rook, wanneer we op de motor klonnen en zij ons uitzwaaide in de deuropening van het witte huisje, aan de rand van de weg met de bomen. Op de motor gezeten hield ik me heel stevig aan haar middel vast, met mijn hoofd tegen haar borst, terwijl ze mijn haar in de war bracht en me over mijn wang aaide. En wanneer de motor optrok, was ik nog een poosje half van de wereld, totdat het briesje dat langs streek tussen de bomen langs de weg me bij mijn positieven bracht. Dan hield ik me goed vast aan Dani's zwarte jack, gooide mijn hoofd achterover om de wind in mijn gezicht te voelen en zag ik de platanen langs de velden voorbij vliegen, zoals in de oude films die op zondag in het parochiezaaltje werden vertoond. Van die stomme films, die ons zo aan het lachen maakten.

Het hele rechte stuk met de platanen, dat heel lang was, hield ik mijn hoofd achterover en voelde ik de wind in mijn gezicht, totdat we drie kilometer verderop bij een kruising aankwamen, we rechts afsloegen en naar het dorp reden. Waar het dorp begon, op de hoek van de Carrer de l'Església, die rechtstreeks naar het plein liep, nam Dani gas terug voor de bakkerij met het meisje met de lange vlechten, hief zijn hand op en glimlachte. Erna ging hij weer harder rijden, en stopte pas bij de ingang van de school, bijna aan de andere kant van het dorp.